

Szerkesztőség VI. Gyár-utca 4. sz.
Telefon 58-00, a felelős szerkesztőé
81-58. Kiadóhivatal VI. Gyár-utca 4
Telefon 81-90. Előfizetési árak a
magyar korona országába, Ausztriába
és Bosznia-Hercegovinába: Egész évre
28 korona, félévre 14 korona, negyed-
évre 7 korona, egy óra 2 korona 40
fillér. Németországba, a német birodalom
államainak területére negyedévre
10 kor 80 fillér, egy óra 3 kor. 80 fill.
A „VILÁG” megjelenik hétfő kivétel-
ével mindennap, ünnepek után a.

VILÁG

Hirdetések felvételnek Budapesten:
A VILÁG kiadóhivatalában, Block-
ner J., Györi és Nagy, János és
Társ, Tenzer Gyula, Leopold
Testv., Mezei Antal, Schwarz Jé-
zsef, Mosse Rudolf, Eckstein Bern-
nát hirdetési irodákban. — Bécsben:
M. Dukas Nachf., Haasenstein és
Vogler, Rudolf Mosse, Eduard
Braun, Heinrich Schalek, Bock
und Herzfeld. — Berlinben: Dr.
Fr. Ellmenreich, Berlin-Wilmers-
dorf, Holstennische-Strasse 27 sz.

IV. évfolyam

Budapest, 1913 PÉNTEK október 3.

234-ik szám

A főváros mint kegyur

Budapest, október 2.

A fővárost azzal szokták vádolni, hogy teljesen a zsidók és szabadkőművesek kezében van. Ami más szóra fordítva annyit tesz, hogy a konzervatívok és reakciósök tulságosan szabadelvűnek és tulságosan liberálisnak találják a főváros kormányzatában mutatkozó irányzatot.

Kezdjük azzal, ami dicséretet mondhatunk: abban a fekete, reakciós tengerben, amelylyel Magyarországot kell ábrázolni a világtérképen, csakugyan világosabb és biztatóbb foltot alkot Budapest városa. Csodálatos lenne, ha másképpen volna. Az csak természetes, hogy ami kulturális érték van ebben az országban, az elsősorban ide gyűl össze, a fővárosba. Az csak természetes, hogy az itt lakó emberek, a nagy tömeg átlagát tekintve is, fölvilágosodottabbak és műveltebbek, mint az ország lakosságának igen nagy többsége. Budapesten már lehet polgári osztályról beszélni, a polgári osztály pedig a klerikális és feudális reakciónak legerősebb és legszámottevőbb ellenlábasa. Ha valaha egyáltalában pirkadni fog Magyarországon, akkor Budapest az a hely, ahol a pirkadásnak kezdődnie kell.

Budapestnek jutott az a gyönyörű, eléggé meg nem becsülhető hivatás,

hogy az ország szellemi és erkölcsi föl-szabadulását előkészítse. Ehhez mérten természetes az is, hogy a főváros igazgatásában olyan iránynak kell megnyilatkoznia, mely az országban általános reakció és fekete konzervativizmus közé ékelve, még sokkal merészebb liberálizmusnak látszik, mint amilyen valóban. Hogy azonban ez a merész liberálizmus mennyire relativ dolog, azt semmi sem bizonyítja jobban, mint a „szabadkőműves és zsidó” főváros legujabb intézkedése. A főváros tudvalevőleg a budapesti katolikus egyháznak kegyura. Olyan uraság, amiből jogok nem következnek, csak kötelességek háramolnak a fővárosra. Az egyház kifogyhatatlan a kérésekben, a főváros pedig kifogyhatatlan a bőkezű osztogatásban. Sok, igen sok százmillióra megy már rá az az összeg, amit a főváros a kegyuri méltóságával járó kétes dicsőségre költött. Se szeri, se száma a templomoknak és iskoláknak, amelyeket a főváros a katolikusoknak épített. Ha új szerzetesrendek tolakodnak be az országba és azzal tisztelnék meg bennünket, hogy Budapesten akarnak letelepedni, a főváros kötelessége az, hogy telket adjon nekik. Fizeti a katolikus papokat; kántorokat és orgonistákat tart a maga zsebéből. És mindezt ellenvetés nélkül. Feleki Bélának és még egynehány hasonló gondolkozású és hason-

lóan bátor városatyának emlékezünk néhány tiltakozására. Ezen kívül és ezen felül azonban hang nem emelkedik a városházán a mesterségesen üzött csuha-tenyésztés ellen.

Ennyire „zsidó” és ennyire „szabadkőműves” ez a főváros! Most pedig a főváros tanácsa hozott egy olyan határozatot, mely valóságos arculcsapása minden szabadgondolkozású és a klerikális elfogultságoktól mentes gondolkozású városi polgár önértetének és megtagadása annak a kevés liberálizmusnak, mely a magyar közéletben és a magyar corpus jurisban még található.

A főváros a maga pénzéből fizeti a Bazilika karnagyát. A lipótvárosi plébános az utolsó időben harcba és háborúságba keveredett a karnagygyal, aki ellen az volt a vád, hogy csak polgári házasságot kötött, tehát az egyház tanítása és az egyház fölfogása szerint concubinatusban él a feleségével. Mellesleg megjegyezve, amint mi tudjuk, a karnagyban meg lett volna a hajlandóság arra, hogy az Egyháznak is megadja azt, ami az egyházé és oltár előtt is megáldassa frigyét, az Egyház azonban megtagadta ezt az áldást, mert a házastársak egyike előző házasságát fölbonntva lépett új frigyre, a dogma pedig nem ismeri el az ilyen felek jogát arra, hogy új házasságra lépjenek. A lipótvárosi plébános pa-

naszt tett a fővárosnál és azt kérte, hogy a karnagyot helyezze el a tanács másfelé, mert olyan ember, aki csak polgári házasságot kötött a feleségével, alkalmatlan arra, hogy a Bazilikában orgonaszóval dicsérje az Urat.

Mit kellett volna a fővárosnak erre a kérdésre felelni? Természetesen azt, hogy az, aki polgári házasságot kötött, az ország törvényei szerint teljesen érvényes házasságban él és erkölcsi szempontból így nem kifogásolható. Ugyanazért, ha az Egyháznak nem tetszik annak a karnagnak a működése, akit a főváros fizet, ám fogadjon magának más valakit, de azután tartsa el a maga zsebéből. A fővárostól pedig ne kívánja azt, hogy a maga intézkedésével szentesítse azt a bigott előítéletet, amelylyel az Egyház a polgári házasság iránt viseltetik és a házasság formáját megszabó szentesített törvény ellen izgat.

A főváros azonban nem ezt tette, hanem teljesítette a lipótvárosi plébános kérését és Stojanovics Jenőt, a kifogásolt karnagyot áttette a budavári koronázó-templomba. Látszólag nem történt jogsérelem; lehet, hogy Stojanovics Jenő még jobban is jár. Lehet, hogy a budavári koronázó-templomban dirigáló papok türelme-sebbek lesznek vele szemben, mint a lipótvárosi kollégájuk és nyugodt, kényelmes pozícióhoz jut, ahelyett a darázs-fészek helyett, amelyekben eddig kellett kinlódnia. Azonban ez teljesen mellékes dolog, egészen mindegy, megvan-e elégedve Stojanovics, vagy nincsen? Az a döntően fontos, hogy a főváros, amikor a lipótvárosi plébános óhajításának eleget tett, jogos kifogásnak ismerte el azt, hogy valaki „csak” polgári házasságot kötött, a főváros a

katolikus klérus izlése és kívánsága szerint, maga is az egyházpolitikai törvények legnagyobb vívmánya: a polgári házasság érvénye és tekintélye ellen foglalt állást.

Az egyházpolitikai törvény és a polgári házasság volt Magyarországon a legutolsó liberális és haladó szellemű reform. Budapest főváros pedig, — amint már mondtuk, — az egyetlen derengő, világosabb folt a Magyarországra nehezedő klerikális és reakciós sötétség éjszakájában. És ez a főváros mégis kapható volt arra, hogy ezzel a törvénnyel szemben az Egyháznak adjon igazat. Ha az Egyházzal szemben kellene azt érvényesíteni, ennyit ér a főváros merész liberálizmusa.

Budapest, október 2.

Kihallgatások a királynál. Bécsből jelentik: A király ma Schönbrunnban Conrad vezérkari főnököt és Krobotin közös hadügyminisztert külön-külön egyórás kihallgatáson fogadta. A kihallgatások a holnapi közös miniszteri értekezlettel, illetve a hadvezetőség legújabb katonai követelésével vannak összefüggésben.

Conrad. Bécsből jelentik: Báró Conrad vezérkari főnök mai kihallgatása kapcsán előkelő katonai körökből a Zeitz a következőket jelenti: A vezérkari főnök maradása jóval a mai audiencia előtt elhatározott dolog volt, mert hadügypolitikai természetű szempontok az uralkodót személy szerint arra indították, hogy ez idő szerint ne fogadja el báró Hötendorfi Conrad lemondását. Mikor a vezérkari főnök szabadságáról visszatérve, a külügyminiszterrel tanácskozott, báró Conrad már tájékozva volt öfelségének erről az álláspontjáról és egyuttal biztosítékokat kapott arra nézve, hogy működési körében alkalma fog nyilni üdvös tevékenységre. A viszony a trónörökös és a vezérkari főnök között tisztázódott ezen a tanácskozáson és ennek következtében a mai kihallgatáson a lemondás már nem volt időszerű é csak éppen, hogy szoba-